

לחברים עלול היה לגלוש לפולמוס על סכנת החומרניות, שמאיימת להשכיח מלבנו את המשימות שעוד נכוננו לנו. דיון בנושא נייטרלי כביכול, כמו דיון בשאלה אם כדאי למכור טרקטור D5, כלי שרת נאמן של ענף הפלחה, הפך להתמודדות בין רכז ועדת המשק לבין עובדי הפלחה הנאיביים, שביקשו הסבר סביר מדוע יש למכור כלי שממלא, עד כה, את תפקידו על הצד היותר טוב. הם נענו בנימה של "אני ואפסי עוד" - שקיימים נימוקים שהם כנראה מעבר לתפיסתם, לכן עליהם לקבל את ההחלטה...

אם לאספות היה אופי פוליטי מובהק, ברור שהדברים החריפו לעין שיעור. הכוונה כמובן לאותן אספות התמודדות עם אנשי "אחדות העבודה" שהתפלגה לא מזמן ממפא"י והתכוונה לבחירות שהיו צריכות להתקיים בעתיד הקרוב. לעתים הופיעו לאספות אלו אנשים מבחוץ, משני המחנות, והויכוחים לבשו אופי קטלני - לפחות עבור המעורבים ישירות. היו בקהל המשתתפים הגדול מספיק ליצים, שראו את העניין כאירוע ספורטיבי וספרו נקודות.

באסיפה סוערת מעין זו, הגיעה הידיעה על מותו הפתאומי של ברל כצנלסון. ברל, שנקרא לעמוד בראש המפלגה, היה מסוכסך עם הפורשים ממנה, במיוחד עם אותו חלק מהנהגת הקבוץ-המאוחד, שתמכו בפילוג ובראשם טבנקין. מותו הפתאומי - שבץ לב - התפרש בחוגים מנהיגים במפא"י כתוצאה של התרגשויות ומתחים עם המפלגים והושטה אצבע מאשימה נגד מי שקראו תגר על סדרי העולם של הנהגת מפא"י. זה אף בא לביטוי בהתקפה ההיסטרית של אלמנת ברל, ליד קברו, בה האשימה את יצחק טבנקין ברצח בעלה. הלוויה עצמה הייתה הפגנת עוצמה מרשימה. התהלוכה יצאה מבית הועד הפועל של ההסתדרות, ברח' אלנבי בתל-אביב (שהיה מקומו של המשביר לצרכן עד התפרקותו), דרך כל הארץ עד לגן רחל שעל גדות ים-כינרת. ישישים לבושי חולצות כחולות בלויות, בסבר פנים קודר, נשאו את הארון למקום ההטמנה, לא רחוק מקברה של רחל, אז הסדר המופתי הפך לחיננה טטרית, כשהמונים ניסו להסתער על בית הקברות הקטן של קבוצת כינרת. השבילים המעטים והצרים לא יכלו לקלוט את ההמונים, שהצטרפו לתהלוכה בדרך מתל-אביב לעמק הירדן - עשרות אלפים.

חוג המכרים שלנו היו החברים הייקים במשק. את ההכרות עשינו בעזרת זאב מינצר ויורם לוינסון, שהיו מעורים היטב בחוגי הייקים. את הזוג רפאל ומרים קליינשמיט כבר הזכרתי. רפאל היה שליח החלוץ והסוכנות בשוודיה. בשטוקהולם הכיר את מרים, שהגיעה לשם כעובדת הסוכנות היהודית מברלין, אחרי מאורעות 1938 - בהלת ליל הבדולח ובריחת היהודים מגרמניה, שבאה בעקבותיו. בברלין עבדה מרים בעמדה מקצועית בכירה בענף הפרסומת, במגזין טקסטיל ידוע שם. בבהלת ימי ליל הבדולח מרים נפרדה מבעלה הלא יהודי והצליחה לתפוס מקום עבודה במשרדי הסוכנות היהודית בשטוקהולם אף כי, להערכתו, לא הייתה פעילה בה קודם לכן ולא הייתה לה כל זיקה לתנועה הציונית. אך כנראה הי לה קשרים טובים לאנשים המתאימים. היא ניחנה בכושר ארגוני נדיר וכשרון במקצועה וכן הייתה בעלת איטליגנציה יוצאת דופן וידע כללי רב. עם זאת הייתה גם אישה החלטית ופרגמטית, שידעה לשקול את אפשרויותיה הריאליות. אחרת קשה להבין כיצד נקשרה לרפאל, שהיה רחוק מלהיות ברמתה. אך להינשא לבעל נתינות פלשתינאית, חבר בקבוץ מבוסס ובעל מעמד מכובד שם, שעומד לסיים את שליחותו ולחזור לארץ, עם דרכון דיפלומטי, דרך לנינגרד ואנקרה, על חשבון הסוכנות - יתרון זה שקול נגד חסרונות רבים אחרים.

רפאל לא היה יכול להציע למרים מותרות באשדות-יעקב, אך כאישה מציאותית ובעלת כושר הסתגלות, לא היו לה בעיות בשטח זה. היא לא הייתה חסרת אמצעים, ודאגה לריהוט נאה של החדר הקטן בצריף, שניתן לזוג על פי הותק. את מעמדה בעבודה בבית החרושת כבשה בסערה. במשק הבחינו מיד בכושר הארגון שלה. לא תורנות בחדר האוכל וספונגיה בבתי הילדים - מקומה היה בבית החרושת מהיום הראשון. זמן קצר כעובדת משמרת ומהר מאוד כמנהלת משמרת וחברה בהנהלת המפעל. דיברה עברית שוטפת אותה הספיקה ללמוד, מתי - איני יודע.

תיאה וארנולד מאיר היו ידידים קרובים של מרים. התברר שארנולד היה קרוב משפחה שלי, מצד אבא, מפרוסיה המזרחית. תיאה הייתה אישה פשוטה, ללא שאיפות מיוחדות, שהסתפקה במקום עבודה, שלא הטיל עליה אחריות מעבר לשמונה השעות. מה מרים מצאה בתיאה מרטק כידידה? אולי נכונותה אשדות יעקב